

Hösten 2011

Läroarutbildningen
AAU32L

Barn med separerade föräldrar

En kvalitativ studie om hur förskolepersonalen
beskriver sitt bemötande till barnen

Författare

Emelie Hildinggren
Linda Olsson

Handledare

Kenny Schylander

Examinator

Charlotte Tullgren

Abstract

Barn med separerade föräldrar, en kvalitativ studie om hur förskolepersonalen beskriver sitt bemötande. Emelie Hildinggren och Linda Olsson, Högskolan Kristianstad, 2011.

Syftet med studie är att undersöka hur förskolans personal beskriver sitt bemötande till barn med separerade föräldrar. Genom att intervjua sex pedagoger med utgångspunkt från hela arbetslaget har vi kunnat skönja personalens bemötande mot barn och föräldrar. Vi har valt att se på bemötandet genom att använda oss utav anknytningsteorin. Resultatet visar tendenser på att personalen utgår ifrån barnets bästa och lyfter situationen när personalen anser att behovet finns, men även att föräldrarnas handlande i en separation spelar en stor roll för barnens välbefinnande.

Keywords

Separation, förskola, personalens bemötande, barn, föräldrar,

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund	8
1.2	Syfte	8
1.3	Problemformulering	9
2	LITTERATURGENOMGÅNG	10
2.1	Anknytningsteorin	10
2.2	Angränsande forskning	11
2.3	Vikten utav förskolepersonalens bemötande	12
2.3.1	Barnets behov utav trygghet i vardagen	14
2.4	Den traditionella kärnfamiljen, finns den?	16
2.4.1	Var bor barnet?	17
2.5	Maskor i skyddsnetet	18
2	METOD	20
2.3	Urval	20
3.2	Undersökningsgrupp	20
3.3	Metodövervägande	21
3.4	Intervjumetod	22
3.5	Tillvägagångssätt	22
3.6	Bearbetning och analys	23
3.7	Etiska överväganden	24
3.8	Avgränsning	24
3.9	Reliabilitet och validitet	24
4	RESULTAT OCH ANALYS	25
4.1	Presentation av förskolorna och pedagogerna	25
4.2	Presentation av resultat och analys	26
4.2.1	Barn med separerade föräldrar	26
4.2.2	Barns påverkan vid en separation	27
4.2.3	Hur väljer arbetslaget att lyfta barn med separerade föräldrar?	28
4.2.4	Personalens bemötande gentemot föräldrarna	29
4.2.5	Arbetslagets tillräckliga kunskap?	30
4.2.6	Olika familjekonstellationer, förändrat beteende?	31
4.2.7	Barn med separerade föräldrar kontra arbetslagets kunskaper	32
4.2.8	Arbetslagets bemötande till barnen och föräldrarna	32
4.2.9	Personalens kunskaper kontra olika familjekonstellationer	33
4.2.10	Förskolepersonalens arbetssätt och anknytningsteorin	34
4.3	Sammanfattning av resultat och analys	34
5	DISKUSSION	36
5.1	Metoddiskussion	36
5.2	Resultatdiskussion	38
5.2.1	Slutsats och framtida forskning	41
6	SAMMANFATTNING	43
7	REFERENSER	44
7.1	Elektroniska referenser	45
8	BILAGOR	48

Bilaga 1	48
Bilaga 2	49
Bilaga 3	50

Förord

Vi vill börja med att tacka alla respondenter som vänligt ställt upp med att delge oss av sina erfarenheter och sin tid.

Vi vill även tacka vår handledare Kenny Schylander för all värdefull hjälp genom arbetets gång, vid kortslutning i våra hjärnor fanns hjälpen där och ledde oss på rätt spår.

Slutligen vill vi tacka nära och kära för deras stöd och att de stått ut med vår asociala tillvaro.

1 INLEDNING

Den lilla pojken står i fönstret och följer mammans raska steg bort från förskolan med blicken, tårarna dalar nerför kinderna och han ropar hysteriskt efter henne. Pedagogen finns vid hans sida och tar honom i famnen när mammans skepnad försvunnit bortom synhåll. Det vi precis har beskrivit utspelade sig på en gemensam praktikplats i en förskoleklass. Pojken det handlade om levde med separerade föräldrar och skulle vid tillfället hämtas vid skolans slut utav sin pappa för att kommande vecka bo där. Detta var en återkommande händelse som utspelade sig varje gång pojken hade skiftning utav förälder.

Som blivande förskolelärare anser vi att i dagens samhälle då separationer är vanligare än för 30 år sedan och nya familjekonstellationer bildas, behöver vi mer kunskap om detta område för att kunna möta barnen med separerade föräldrar. Då det bland annat i FN:s Barnkonventionen står att barnet bästa alltid ska komma i första hand i alla lägen, samt i Lpfö98 (Reviderad 2010) som menar att ett av förskolans uppdrag är att stödja barn och föräldrar i svåra situationer. Förskolan ska även fungera som ett komplement till hemmet för att barn ska kunna utvecklas på ett mångfaldigt sätt. Med detta som bakgrund styrks vikten utav kunskap som förskolelärare måste besitta, ett behov utav kunskap som gör det möjligt för att personalen ska kunna möta alla barn på förskolan efter deras behov.

I studien används benämningen separerade föräldrar och med det menas föräldrar som har varit gifta eller sambo. Vi använder oss också utav begreppet förskolans personal, då vi menar att alla arbetslag är uppbyggda på olika sätt och oftast inte enbart består utav utbildade förskollärare. I studien har hela arbetslagets erfarenhet betydelse vare sig de är barnskötare, förskolelärare eller en utbildad vikarie, då frågeformuläret vid intervjuerna var baserade på hela arbetslagets erfarenheter. Samtliga respondenter i studien benämns som pedagog då alla var utbildade.

Examensarbetet baseras på en kvalitativ studie då vi valde att utföra intervjuer på sex olika förskolor, genom en kvalitativ studie kan man få mer djupgående svar och det finns möjlighet till att utveckla intervjun (Denscombe, 2010).

1.1 Bakgrund

Under våren 2011 visade TV4nyheterna ett reportage om det dramatiskt stigande antalet vårdnadstvister mellan föräldrar. För det första dels på grund utav pappornas nu ökande vilja att ta större ansvar för sina barn efter en separation och för det andra på grund utav den nya lagändringen som kom 2006, vilken innebär att en förälder ges större möjlighet att ensam få vårdnaden om sitt barn. Dagens pappor tar nu tillvara på sina rättigheter att få ha vårdnaden om sina barn efter en separation i större omfattning än förut, då nästan enbart mammorna stod för vårdnaden. I Lundströms (2009) artikel för statistiska centralbyråns undersökning visas en markant ökning av växelvis boende för barnen med separerade föräldrar. Varje år upplever ungefär 3% av alla barn i Sverige en separation (Statistiska centralbyrån, 2010-07-09). Detta var något som väckte vårt intresse för att granska hur förskolan möter skilsmässobarn. I studien menas skilsmässobarn, ett barn som har två boende på grund av att föräldrarna har separerat eller skiljt sig, hädanefter används begreppet barn med separerade föräldrar.

1.2 Syfte

Syftet med studien var att undersöka hur personalen i förskolan beskriver sitt bemötande till barn med separerade föräldrar för att få en insikt om hur personalen arbetar med området ute i verksamheten, eftersom många barn lever med separerade föräldrar och tillbringar en stor del av sin vakna tid på förskolan. Forskning som riktar sig mot barn som genomgår/genomgått en separation mellan sina föräldrar och vilken betydelse förskolepersonalen har för barnet är begränsad och en hel del utav forskningen är inte relevant längre då den är ålderdomlig. Undersökningen kan vara intressant för personal i förskolan då fler och fler barn lever med separerade föräldrar i Sverige.

1.3 Problemformulering

Hur säger sig förskolans personal bemöta barn med separerade föräldrar? Skiljer bemötandet sig från de barn som lever med separerade föräldrar gentemot de barn som bor tillsammans med båda sina föräldrar? Anser sig personalen besitta tillräckligt med kunskap? Vi beslöt oss för att använda ordet personal, istället för pedagog då det till stor del finns utbildad personal på dagens förskolor, och vi anser att de har lika stor betydelse i arbetet med barnen. I studien kommer definitionen av bemötande vara personalens agerande kring hur ett barn med separerade föräldrar möts både som individ och i verksamheten.

2 LITTERATURGENOMGÅNG

I avsnittet lyfts aktuell forskning fram som förklarar barnets behov utav en känslomässigt trygg miljö på förskolan. Men även hur barn som lever med separerade föräldrar kan ha behov av en trygg och stabil vuxenkontakt som inte lägger några värderingar i föräldrarnas konflikter och barnens tankar.

Skilsmässa är en livskris som följs av en sorgprocess. Utan tillräckligt stöd försvåras möjligheterna till bearbetning och många barn kommer att drabbas av ett psykiskt lidande som kan komma att påverka dem även som vuxna. Det är allas vårt ansvar, föräldrar och anhöriga såväl som maktavare och politiker, att se till att dessa barn får det stöd de behöver (Haglund, 2007:3).

Här presenteras vikten utav förskolepersonalens bemötande både mot barnet och mot föräldrarna, barnets behov av en trygghet i vardagen samt hur en familj kan vara uppbyggd och vilka konsekvenser det kan få för barnet.

2.1 Anknytningsteorin

Studien har anknytningsteorin som utgångspunkt, då vi menar att föräldrar, barn och förskolepedagoger utgör en helhet för barnets välbefinnande i vardagen samt vikten av att knyta an för att skapa trygghet.

Anknytningsteorins grundpelare är för det första baserade på människans förhållningssätt till närhet, omsorg, beskydd och för det andra till barnets förmåga och styrka, samt nyfikenhet och självständighet. Grundaren till anknytningsteorin var John Bowlby (1907-1990), en engelsk barnpsykiatriker och psykoanalytiker. Bowlby i Broberg med flera (2008) menar att föräldrarnas relation till varandra har en betydande roll för barnets utveckling och att barn som i tidig ålder får vara med om sina föräldrars separation kan riskera att hämmas i utvecklingen. Redan från födseln skapar barnet sin trygga bas hos sin/sina närmsta omvårdnadspersoner. Man kan i Bowlbys forskning tydligt se tendenser där barn som blir åtskilda från sina omvårdnadspersoner en kortare stund, hellre söker tröst hos sina gosedjur än hos främmande personer, även aptiten kan försvinna från barnet. Forskningen visar dock att om föräldrarna försvinner för en längre tid, så stänger till sist barnet av anknytningssystemet

då de inser att föräldrarna inte kommer tillbaka. Barnet söker sig då successivt till en ny person som får bli ett komplement och som så småningom kan ersätta barnets ursprungliga omvårdnadspersoner och först då skapas nya anknytningar. Men denna avstängning av anknytningssystemet kan leda till att barnet blir asocialt till andra barn och vuxna framöver.

Jarrat (1994) menar att när en förälder har varit separerad från sitt barn en kortare period och sedan återkommer, kan man märka en förändring hos barnet. Till exempel att man kanske åter igen måste börja natta barnet vid läggdags, men även att barnet kan vakna om natten och då söker sig till tryggheten i föräldrarnas säng, effekter som kan drabba barnet vid separationsångest. Jarrat (1994) poängterar även att separationsångest kan uppstå vid en eventuell separation mellan föräldrarna, men separationsångesten kan då tillta i styrka och skapa nya problem.

2.2 Angränsande forskning

För att styrka forskningen omkring barn med separerade föräldrar presenteras här angränsande forskning om unga vuxnas erfarenheter om sina upplevelser kring sina föräldrars separation som skedde innan de fyllt 18 år. Då det fanns lite forskning kring barn i förskoleåldern togs angränsande forskning med i studien.

I Ahlbergs (2008) avhandling framkom att flera av de unga vuxna i studien upplevde att föräldrarnas separation kom som en chock och var något som barnen var helt oförberedda på. Däremot i det fall där föräldrarna öppet förde livliga diskussioner och där bråk förekom både före och efter separationen var beskedet om familjens splittring inte lika oväntad, som i de familjer där det skedde i det tysta. Här kan dras paralleller till Ablow, Measelle, Cowan och Cowan (2009) studie där små barn ofta kan ta på sig skulden för föräldrarnas separation då barnen befinner sig i en känslig period då mycket i kroppen förändras både psykiskt och fysiskt för dem. De unga vuxna berättade också om sin relation till föräldrarna och valet till att knyta sig känslomässigt närmre modern men att de ändå hade en bra relation till fadern. I studien framkom även hur de unga vuxna som barn tvingades skapa nya relationer till sina föräldrar efter separationen, då de behövde ha en enskild relation till vardera föräldern. Ahlberg (2008) menar att det kan ha betydelse för hur gamla barnen är när separationen sker,

eftersom små barn kanske inte minns tiden före separationen men ändå kan se sina föräldrar som en enad grupp och inte automatiskt skiljer dem åt förrän någon eller båda föräldrarna finner en ny livskamrat. I Erikssons (2007) avhandling framkom barns behov och rätt till båda föräldrarna och även efter en separation är föräldrarnas band mellan varandra bindande livet ut på grund av det biologiska bandet mellan föräldrarna och barnet.

En del utav de unga vuxna i Ahlbergs (2008) studie såg det som en självklarhet att bo med modern efter separationen något som Ahlberg menar kan bero på att faderskapet ses som mer villkorligt medan moderskapet är mer självklart och ej förhandlingsbart. Samtidigt menade några i studien att det var självklart att boendet skulle vara lika mellan föräldrarna. En tredje grupp uttalade sig om föränderligt boende som inte var permanent över en längre tid utan berodde på barnets lojalitet till föräldrarna eller föräldrarnas arbets- och livsvillkor.

Ängarne- Lindbergs (2010) avhandling visar tendenser på att de unga vuxna som upplevt en separation mellan sina föräldrar i barndomen inte har sämre psykisk hälsa än vuxna som levt med båda sina föräldrar. Men trots det visar resultatet på att de unga vuxna kvinnorna i studien inte har samma resultat, då deras psykiska hälsa visade sig vara sämre än männens i vuxen ålder. I vuxen ålder tyder studien på att psykiatrisk hjälp inte behövts mer för de unga vuxna som levt med separerade föräldrar, än för vuxna som levt med båda sina föräldrar, däremot visar studien på att under uppväxten var behovet större i gruppen med separerade föräldrar och då främst bland flickorna. Bellmann och Schmidt-DSkriv (2009) menar att barn har lättare för att stänga inne sina känslor i förhoppning om att kunna förändra föräldrarnas beteende och beslut rörande en separation. Slutsatsen i Ängarne- Lindbergs (2010) studie pekar på att separation mellan föräldrarna i barndomen inte har någon större påverkan för den psykiska hälsan i vuxen ålder.

2.3 Vikten utav förskolepersonalens bemötande

Förskolepersonalens bemötande och betydelsen för barn som lever i separerade familjer beskrivs här i ett forskningsperspektiv. Vi anser att barnets start i förskolan har stor betydelse för barnets välbefinnande då det tillbringar stor del av sin tid där. Lpfö98 (reviderad 2010),

menar att det är förskollärarens ansvar att se till så att inskolning för barnet i förskolan blir så god som möjligt, både för barnet och för föräldrarna.

I dagens svenska samhälle tillbringar de flesta barn en stor del utav sin tid på förskolan redan från tidig ålder (Socialstyrelsen, 2003). Redan från start bygger personalen systematiskt upp en god relation till föräldrarna för att på så sätt kunna utgå ifrån barnets behov. Föräldrarna besitter kunskapen om sitt eget barn, och för att den kunskapen ska kunna förmedlas till förskolans personal menar Socialstyrelsen (2003) att en god föräldrakontakt är en fördel, för att barnen ska finna sig till rätta så tidigt som möjligt.

Då förskolemiljön ska vara en trygg punkt för barnet anser Socialstyrelsen (2003) att det är viktigt att förskolepersonalen intar en professionell yrkesroll inför föräldrarna och i likhet med Öberg och Öberg (1994) inte tar parti för någon av dem. Socialstyrelsen (2003) menar också att förskolan ska vara en neutral zon för barnen där båda föräldrarna betyder lika mycket och inte blir förtalade av personalen. Öberg och Öberg (1994) anser att det är viktigt att barn inte ska känna sig tvingade att favorisera någon utav föräldrarna efter en skilsmässa, eftersom barnet då lätt kan ta illa vid sig. Vi menar att personalen i förskolan har en viktig roll där barnen ska ges tillåtelse till att tycka lika mycket om båda föräldrarna och har möjlighet att framföra sina åsikter utan värderingar från personalen. Även Liljegren (2000) poängterar vikten av förskolepersonalens förhållningssätt i mötet med vårdnadshavarna. Personalen kan hjälpa familjerna i problematiska situationer genom ett positivt bemötande istället för att lägga på mer skuld på föräldrarna, då de redan kan ha skuld känslor till barnet för en svår situation som uppstått, exempelvis en separation.

Andersson (2003) menar att i dagens samhälle är det viktigt att samarbetet mellan hem och skola fungerar då kraven på pedagogerna har ökat. Då föräldrarna inte alltid har så gott samspel med varandra, kan detta utgöra svårigheter i samarbetet mellan förskola och föräldrarna då pedagogerna ställs inför konflikter som är relaterade till hemmet. Samtidigt anser Hindberg (2004) att förskolans stora grupper utgör hinder för att möta det enskilda barnet och dess behov. Hindberg (2004) menar också att förskolan kan vara ett gott komplement till hemmet men poängterar att det är hemförhållandet som mest påverkar barnets utveckling i positiv riktning.

Bøge och Dige (2006) anser att i ett barns livskris, är det personalens ansvar att visa sig lyhörda och intresserade för barnets situation, när barnet har fått förtroende för den vuxne ligger det fortfarande på den vuxnes ansvar att visa engagemang och bjuda in barnet till att berätta om sina upplevelser utav situationen. För att ge barnet förutsättning att bearbeta och komma vidare i sin utveckling är det viktigt att den vuxne finns där och lyssnar och samtalar med barnet. Samtidigt menar Iwarsson (2007) att sätta ord på sina tankar och problem kan vara en hjälp i en bearbetningsprocess. Personalen ska först under samtalet agera passiv talare men aktiv lyssnare och endast låta barnets berättelse komma fram, för att den vuxne sedan successivt under samtalens gång ska bli mer och mer aktiv med sina kommentarer. Allt för att barnets egna tankar ska komma i första hand och inte bli påverkad utav den vuxnes antagande. Kihlbom (2003) menar att beroende på vilken kvalitet förskolans verksamhet har, kan det vara avgörande om barnets utveckling påverkas positivt eller negativt, men även här har barnets sociala och psykiska förutsättning betydelse för utvecklingens gång. Förskolor med hög kvalitet kan gynna barn med sämre livsvillkor, medan en förskola med sämre kvalitet kan slå hårdare mot de barnen då de ofta har större behov av personalens stöd i sin utveckling. Kihlboms benämning av kvalitet i sin rapport kan sammanfattas och "... ses som ett samlingsbegrepp för de skydds- respektive riskfaktorer som påverkar barnet i förskolan" (Kihlbom, 2003:59).

2.3.1 Barnets behov utav trygghet i vardagen

Alla barn ska få känna trygghet både i förskolan och i hemmet, är barnet inte tryggt i vardagen kan barnet inte heller bli tryggt i sig själv. Därför lyfts barnets behov av trygghet i vardagen fram med hjälp av aktuell forskning.

För att barn ska känna trygghet i vardagen behövs det fasta rutiner som ser likadana ut, samarbete mellan föräldrarna skapar på lång sikt en trygg bas för barnen (Socialstyrelsen, 2003). Barn behöver känna en vuxens emotionella närvaro i sina yngre år för att utvecklingen ska gå i positiv riktning och tillfredsställa barnets känslomässiga behov anser Abrahamsen (1999). I likhet med Abrahamsen menar Socialstyrelsen (2003) att oavsett hur boendet organiseras vid en skilsmässa som är fylld av konflikt och osämja riskerar barnet att hämmas i sin sociala och emotionella utveckling.

Vi har valt att lyfta fram två utav Barnkonventionens artiklar som lyder:

Artikel 3. Barnets bästa

1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.
2. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.
3. Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och lämplighet samt behörig tillsyn (FN:s Barnkonvention, artikel 3).

Samt

Artikel 12. Åsiktsfrihet och rätt till att bli hörd

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
2. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet (FN:s Barnkonvention, artikel 12).

Vi anser att de två artiklarna har stor betydelse för barns rättigheter och de vuxnas skyldigheter gentemot barnen för att skapa en trygg tillvaro. Artiklarna belyser exempelvis att barns bästa alltid ska vara i fokus samt barns rätt till inflytande rörande dem själva. Artiklarna innehåller också rättigheter som SOU (2008:131) menar alltid ska vara i centrum då barnets hälsa, välbefinnande och utveckling har stor betydelse för barnets behov. Abrahamsen (1999) styrker även vikten utav en trygg miljö för barnen på förskolan då hon menar att barnet behöver en välbekant person som är närvarande både fysiskt och psykiskt den tid som barnet inte är tillsammans med föräldrarna. För att barn ska ha möjlighet till att behålla sitt välbefinnande vid en separation, är det betydelsefullt med många nära relationer kopplat till barnet, såväl förskolepersonal som mor- och farföräldrar kan vara goda representanter. I dagens samhälle där våra familjer bygger på endast en liten skara personer som oftast består av föräldrar och barn, är barnen mer sårbara, då nätverket runt omkring dem är mindre än det

är i många andra kulturer och länder. I en del andra länder och kulturer har barnen fler trygga vuxna omkring sig, då de ofta förutom sina föräldrar även bor tillsammans med andra släktingar i storfamiljer (Socialstyrelsen, 2003).

De yngre barnen har större behov av att ha vuxna omkring sig, än att ha jämnåriga barn vid sin sida, de jämnåriga barnen har självklart en betydande roll men deras närvaro kan inte ge samma trygghet som en vuxen kan. I takt med att barnet växer avtar dess behov av vuxen trygghet och ersätts mer och mer utav kamratskap (Socialstyrelsen, 2003). Samtidigt menar SOU (2005:43) att barn i sin sociala utveckling har lika stort behov av vuxna, som barn i sin närhet. I likhet med Socialstyrelsen (2003) menar SOU (2005:43) att under barnets första tid är behovet av föräldrarna den viktigaste kontakten för att skapa trygghet och social utveckling.

Vi har valt att belysa Ablow, Measelle, Cowan och Cowan (2009) och Jarratts (1994) studier då vi anser att det är viktigt att förstå att barn ofta tar på sig skulden i föräldrars konflikter. Ablow, Measelle, Cowan och Cowan (2009) menar i sin studie att små barn, då de ofta befinner sig i en egocentrisk period har en tendens att ta på sig skulden för sina föräldrars ilska och vrede vid konflikter, och att barnets upplever det som att det är dens fel att föräldrarna till sist separerar. Ett problem som kan uppstå när barnet tar på sig skulden av föräldrarnas konflikt, är ett utåtagerande och förändrat beteende i förskolan. Föräldrarnas konflikt skapar sorg hos barnet och konflikten kan ta ifrån dem tryggheten i vardagen. I likhet med Ablow med flera (2009) anser Jarratt (1994) att små barn ofta personifierar saker och att barnen tror att det är de själva som påverkar saker och ting som sker runt omkring dem, både personliga och det som sker med personer i deras närhet. Barn förvränger ofta information om sig själv till en negativ betydelse, vilket i sin tur kan leda till att barnet tar på sig skulden för något som inte är deras fel.

2.4 Den traditionella kärnfamiljen, finns den?

Det talas om den traditionella kärnfamiljen men vi undrar om den fortfarande existerar och hur den ser ut i så fall?

Nationalencyklopedins benämning av en kärnfamilj, är att den består utav en mamma och en pappa som är gifta, men som även kan vara sambo, vilket har tillkommit på senare år, och har gemensamt barn, biologiskt eller adopterat och som bor i ett gemensamt hushåll. Men vi anser att i dagens samhälle kan en kärnfamilj se annorlunda ut beroende på att forskningen har gått framåt och det nu är möjligt att exempelvis inseminera sig och därför är det också möjligt för ett barn att födas i ett homosexuellt förhållande, gift som ogift. Vi menar att den nya kärnfamiljen har lika stor betydelse och att uppbrotten ifrån den kan skada barnen lika mycket. Öberg och Öberg (1994) menar att en kärnfamilj baseras på två personer som möts och lever tillsammans i ett förhållande en tid innan de skaffar eller adopterar ett gemensamt barn. Författarna hävdar även att en styvförälder kan vara lika betydelsefull eller till och med mer då den ena biologiska föräldern aldrig funnits med i bilden för barnet, och gemensamt kan de skapa en kärnfamilj. Samtidigt anser Broberg och Bolin i Socialstyrelsens utredning att det viktigaste för barnet under det första året är att det finns en person som har huvudansvaret för barnet för att kunna knyta an. Vem den personen är ska inte ha någon speciell betydelse, så länge han eller hon finns där för barnet kontinuerligt. Om det finns mer än en betydande person för barnet som även har rätt till vårdnad om barnet, behöver inte anknytningen mellan barnet och den personen skadas även om boendet inte är jämt fördelat (Socialstyrelsen, 2003). Samtidigt tyder Socialstyrelsens (2003) rapport på att vikten i föräldraskapet, utgörs av ett välordnat samarbete mellan föräldrarna.

2.4.1 Var bor barnet?

Då statistik talar för en ökning av separationer och skilsmässor beskrivs här barnets boende. År 2008 upplevde ca 48 500 barn att deras familjer splittrades på grund av separationer och skilsmässor (Statistiska centralbyrån, 2010-07-09). Dock visar statistiken att risken för ett uppbrott är dubbelt så hög för barn som lever med föräldrar som enbart är sambo än barn till gifta föräldrar.

För att få med alla barn med separerade föräldrar i alla olika familjekonstellationer, har vi valt att använda oss utav benämningen dubbelt boende då det syftar på ett boende för barnen som inte behöver vara jämt fördelat mellan föräldrarna. I växelvis boende syftar man oftast på att barnet bor varannan vecka hos föräldrarna (Socialstyrelsen, 2003). Barnets kommande

boende vid en separation ska enbart baseras på barnets bästa menar SOU (2005:43), även föräldrarnas samarbetsvilja, förmåga att hantera inbördes konflikter utan att barnet kommer till skada, samt boende i närområdet för att barnets intressen och sociala kontakter inte bryts, är viktiga grunddelar för att växelvis boende ska vara bra för barnet.

Under 2000 – talet har separationerna mellan föräldrar till yngre barn minskat, samtidigt som separationer mellan föräldrar till äldre barn har ökat, detta har lett till att det nu är ungefär lika många unga som äldre barn som har separerade föräldrar. Samtidigt har växelvis boende för yngre barn ökat med ca 25 % under ca 20 års tid (Statistiska Centralbyrån, 2010-0709).

Bellmann och Schmidt-DSkriv (2009) menar att barn i en nyseparerad familj lätt kan stänga inne sina känslor eftersom de tror att de kan bli avvisade utav sina föräldrar och är därför extra kärleksfulla mot dem i förhoppning om att familjen inte ska splittras. Men ju längre tiden går desto mer förändrat kan barnets beteende bli på grund av dess insikt i att familjen inte kommer förbli intakt. Jarratt (1994) poängterar vikten utav fortsatt kontinuitet när familjen har separerat och att föräldrarna fortfarande trots konflikter behandlar den andre parten som barnets förälder. Barnet måste vara medvetet om att det inte är barnet föräldrarna separerar sig ifrån och måste därför bli informerad utav föräldrarna om hur framtiden kommer att se ut. Till exempel hur ofta barnet kommer att träffa vardera föräldern och om barnet har möjlighet till att ringa den andre föräldern om barnet saknar den, information som har stor betydelse för barnets trygghet.

2.5 Maskor i skyddsnätet

I detta avsnitt lyfts olika lagar och rättigheter och vad som kan hända med barnet om de faller emellan skyddsnätet. I dagens samhälle har det blivit allt vanligare med vårdnadstvister och barnen utsatt då ibland för långvariga processer som kan påverka barnen negativt.

När ett gift par väljer att ansöka om skilsmässa får paret en betänketid på sex månader, vare sig barnet är gemensamt eller inte, betänketiden gäller även om båda parter är överens om att inleda en skilsmässa, för att ansökan ska bli giltig behövs endast ena partens underskrift. Par

som är gifta har automatiskt gemensam vårdnad om barnet medan ogifta måste skriva på papper vid barnets födsel för att vårdnaden ska bli gemensam, annars faller den automatiskt till modern. Vid skilsmässa eller separation kan man ansöka om enskild vårdnad vilket kan leda till att en vårdnadstvist uppstår (SFS 1949:381).

Ekbon (2008) menar att i en långdragen vårdnadstvist sker det ofta på barnets bekostnad, eftersom så länge föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet måste båda föräldrarna vara överens vid alla beslut som ska fattas rörande barnet. Till exempel så länge en vårdnadstvist pågår kan barnet nekas hjälp utav en barnpsykiater då båda föräldrarnas medgivande måste finnas, även samtal till stöd för barnen av socialtjänsten kan nekas.

I Erikssons (2007) avhandling beskriver hon att en fallgrop i lagen är att en våldsam förälder, exempelvis en fader som är dömd för att tidigare misshandlat sitt barns mor ändå kan få vara vårdnadshavare till barnet, om inte modern lyckas bevisa att barnet riskerar att fara illa utav fadern. Eriksson lyfter också att även om ett barn uttrycker sin motvilja till att träffa den ena föräldern anses barnet ofta som påverkat utav den andre föräldern, och dess önskemål om avstånd till den ena föräldern kan nekas, då det anses bäst att barnet har en fungerande kontakt med båda, något Eriksson menar att egentligen inte alltid är för barnets bästa.

2 METOD

Här presenteras undersökningsgruppen och tillvägagångssättet för hur insamlingen av data utfördes. Bearbetning och analys av insamlad data och tillvägagångssätt presenteras. Valet av metod och urval och dess konsekvenser samt tillförlitlighet och etiska övervägande kommer även att belysas.

2.3 Urval

Vi beslutade att endast rikta in oss på de yngre barnen som lever med separerade föräldrar och går i förskolan, eftersom barn i den åldern inte har så stor möjlighet till att påverka sin egen vardag utan blir placerade på förskolan medan föräldrarna arbetar. Då det råder sträng sekretess på förskolorna i Sverige, var valet att intervjua förskolans personal det mest lämpliga, istället för barnens själva. Samtidigt menar vi att föräldrakontakten i förskolan är större än i skolan och därför är studiens undersökningsgrupp personal på förskolan, då föräldrar och personal oftast har en daglig kontakt med varandra. Urvalet i undersökningsgruppen gjordes slumpmässigt men dock ändå genom att medvetet välja två förskolor i innerstaden och tre utanför. I två skålar lades lappar med namn på förskolorna i kommunen, en skål för innerstaden och en skål för landsbygden och dessa två skålar fick sedan utgöra hjälpredda i den slumpmässiga lottningen av förskolor.

3.2 Undersökningsgrupp

Efter övervägande beslöt vi oss tillslut för att besöka fem olika förskolor i en större kommun i södra Sverige. Då tiden för examensarbetet var begränsad riktade vi in oss endast på en större kommun, och valde att slumpmässigt göra ett urval på två förskolor i innerstaden och tre en bit utanför centrum. Innan intervjuerna, genomfördes en pilotintervju på en förskola i innerstaden. Då pilotstudien gav så pass intressanta svar beslutades det att den fick utgöra en del i undersökningen och därför utgår studiens resultat ifrån alla sex intervjuerna. Två utav de

tre förskolorna i innerstaden var mångkulturella och den tredje var en privat förskola med endast få barn av annan etnicitet, även de tre förskolorna utanför centrum hade få barn av annan etnicitet.

Intervjufrågorna skickades ut till förskolorna i förväg då hela arbetslagets tankar skulle ligga till grund i studien för att få en bredare plattform att utgå ifrån, då arbetslagen ofta består utav personal med olika erfarenheter. Arbetslagen fick sedan själva välja ut en representant som var med och blev intervjuad. I vår pilotstudie var det två representanter närvarande vid intervjun. Då de inte fick ut frågorna i förväg för att sammanställa svaren tillsammans med arbetslaget, bestämde vi oss för att intervjua båda pedagogerna tillsammans då möjligheten fanns.

3.3 Metodövervägande

Intervju var den lämpligaste metoden för undersökningen då den är mer flexibel än en enkätundersökning och det endast hade kunnat bli begränsade svar. Vid en intervju ges tillfälle att ställa följdfrågor vid behov och på så sätt få uttömligare svar (Bell, 2006; Denscombe, 2010).

Efter noggrant övervägande beslutades det för att en kvalitativ studie skulle användas, då möjligheten fanns att vid intervjuerna få respondenterna att berätta om sina upplevelser och erfarenheter, något som passade studien då vi ville ha möjlighet till att ställa följdfrågor och vidareutveckla svaren (Bell, 2006; Denscombe, 2010). Bell (2006) menar att en risk med en enkätundersökning är att frågorna kan feltolkas av svarspersonerna. Därför ansåg vi att intervju ansikte mot ansikte var det lämpligare för undersökningen då vi kunde förklara frågorna och hade möjlighet att utveckla dem. Däremot fanns det en annan risk med intervjumetoden menar Bell (2006), dels så kan intervjuaren omedvetet påverka respondenten samt så kan respondenten ge de svar som de tror intervjuaren önskar. Väl medvetna om för- och nackdelarna valdes intervjumetoden, då det fanns fler fördelar med detta tillvägagångssätt för undersökningen.

3.4 Intervjumetod

Intervjumall bestod utav nio frågor varav fyra stycken var följdfrågor (se bilaga 1). I en semistrukturerad intervju kan intervjuaren själv styra frågeföljden och välja att ta bort eller ställa fler frågor vid behov (Denscombe, 2010). Vi började med att besöka en förskola som fick utgöra en pilotintervju, detta för att på så vis kunna prova frågorna ute i verkligheten och se om något behövde förändras inför de kommande intervjuerna samt se tidsmässigt ungefär hur lång tid intervjun tog, för att kunna informera våra respondenter. Den ursprungliga intervjumallen omformulerades något för att bli mer lättförståelig (se bilaga 2).

3.5 Tillvägagångssätt

Genom att fundera ut vad syftet med studien var och hur informationen skulle bli tillgänglig i arbetet så att resultatet blev så tillförlitligt som möjligt beslutades att intervju lämpade sig bäst för studien. Då intervjumetoden kunde bidra med mer djupgående samtal och på så sätt få del av personalens erfarenhet och känslor, något som inte vore möjligt i en enkätundersökning (Denscombe, 2010). Därefter bestämdes det att intervjuerna skulle genomföras med personalen ute på olika förskolor. En intervjumall utformades och en förskola som fick utgöra pilotstudie valdes slumpmässigt ut ur en hög med lappar på olika förskolor. Då pilotstudien blev i innerstaden valdes det slumpvis ut tre förskolor utanför centrum och två i innerstaden för att ha samma antal förskolor i samma grafiska område. Därefter togs det kontakt med förskolan som fick utgöra pilotstudie. Frågorna på intervjumallen justerades något efter pilotstudien då respondenternas åsikter togs i beaktande för att bli mer lättförståliga. De resterande förskolorna kontaktades och intervjumallen skickades ut via e-post i förväg för bearbetning av förskolans arbetslag. Tid och plats bestämdes och intervjuerna genomfördes och transkriberades. Vid alla tillfällen för intervjuerna förutom vid pilotstudien satt vi ostörda i ett arbetsrum på förskolorna. Intervjun genomfördes av samma person vid varje tillfälle, medan den andre personen skötte diktafonen och förde anteckningar som stöd i processen. Samtliga personer satt så att alla såg varandra för att samtalet skulle kännas så bekvämt som möjligt och så att alla kunde skapa ögonkontakt med varandra. Pilotstudien tog ca 20 minuter, dels på grund utav att respondenterna inte fått ut

frågeformuläret i förväg, samt att intervjun skedde ute i barngruppen och respondenterna fick avbryta intervjun vid några tillfällen då barnen behövde dem. Resterande inspelade intervjuer varade i ca 6-8 minuter då vi satt ostört. Däremot varade varje möte i ca 30 minuter då respondenterna gärna samtalande vidare efter att diktafonen stängts av. Dock användes inte det materialet i studien utan endast det inspelad. Intervjuerna genomfördes likadant på samtliga ställen för att utförandet skulle bli så likvärdigt som möjligt. Pilotstudien genomfördes ute i förskolemiljön med två pedagoger och en del barn runt omkring, på grund utav sjukdom och att personalen inte hade möjlighet att lämna barngruppen.

3.6 Bearbetning och analys

Här kommer tillvägagångssättet av bearbetning och analys av våra intervjuer presenteras. Bearbetningen startades genom att kategorisera frågorna och sammanställa resultatet av varje fråga och fortsatte sedan med att analysera svaren mellan de olika respondenterna. Därefter ställdes svaren i de olika frågorna emot varandra för att se var och om det fanns likheter respektive olikheter mellan förskolorna samt deras arbetssätt för barn med separerade föräldrar. För att få svar på frågeställningen: Hur säger sig förskolans personal bemöta barn med separerade föräldrar? Skiljer bemötandet sig från de barn som lever med separerade föräldrar gentemot de barn som bor tillsammans med båda sina föräldrar? Anser sig personalen besitta tillräckligt med kunskap? Ställdes följande frågor mot varandra.

- Arbetslagets syn på barns förändrade beteende, arbetslagets tillvägagångssätt i arbetet kontra pedagogernas kunskap.
- Antalet barn med separerade föräldrar samt pedagogernas kunskap.
- Arbetslagets tillvägagångssätt i arbetet, bemötandet av föräldrarna kontra antalet barn med separerade föräldrar.
- Arbetslagets kunskaper samt arbetslagets tillvägagångssätt i arbetet.
- Förskolepersonalens arbetssätt och anknytningsteorin.

3.7 Etiska överväganden

Inför intervjuer togs det del av Vetenskapsrådets (2002) riktlinjer, därefter delgavs respondenterna informationen i form av ett brev (se bilaga 3). I telefonsamtalen till förskolorna och i brevet informerades det även om studiens innehåll, att intervjupersonen skulle bli inspelad på diktafon, att intervjun skulle baseras på hela arbetslagets erfarenheter samt att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst på respondentens begäran. Respondenterna upplystes även om att materialet kommer att vara konfidentiellt men att våra handledare och examinator kommer att ha rätt att ta del utav datan.

3.8 Avgränsning

Beslut genomfördes om att besöka sex förskolor i en större kommun då det endast fanns kortare tid att förfoga över, och på grund utav tidsbegränsningen utfördes intervjuerna endast i en kommun (Bell, 2006). Intervjupersonerna fick kodade namn för att behålla sin personliga anonymitet samt anonymiteten till förskolan.

3.9 Reliabilitet och validitet

Eftersom svaren på samtliga intervjuer var liknande, kan tillförlitligheten i studien anses trovärdig. Validiteten i intervjufrågorna är så pass noggranna att intervjun är genomförbar igen med likvärdigt resultat, om någon annan hade använt sig utav samma frågor (Bell, 2006). Däremot kan det ha en betydelse om intervjuerna genomförs endast på exempelvis privata förskolor eller mångkulturella då vi i studien kunde se tendenser på att antalet barn med separerade föräldrar skiljde sig åt på de olika förskolorna, men dock tror vi ändå att resultatet skulle bli ungefär detsamma. För att tillförlitligheten skulle öka genomfördes sex intervjuer. Intervjufrågorna var utformade och skrivna på ett språk så att förskolepersonal skulle förstå och tolka dem på för oss rätt sätt (Denscombe, 2010).

4 RESULTAT OCH ANALYS

Undersökningsfråga löd: Hur säger sig förskolans personal bemöta barn med separerade föräldrar? Skiljer bemötandet sig från de barn som lever med separerade föräldrar gentemot de barn som bor tillsammans med båda sina föräldrar? Anser sig personalen besitta tillräckligt med kunskap? Innan undersökning började hade vi en bild av hur personalen lyfte olika familjekonstellationer i verksamheten, till exempel genom att personalen medvetet valde barnlitteratur som visar på olika familjekonstellationer, och att personalen samtalande omkring hur olika familjer kan se ut, även om det inte fanns olika familjekonstellationer just i den barngruppen. Men i undersökningen upptäcktes det att personalen inte lyfter olika familjekonstellationer medvetet, så vida inte barnen tar upp det eller det sker en separation och behovet uppstår. I undersökningen kan det ses tendenser på likheter i personalens bemötande på de mångkulturella förskolorna och förskolorna som endast hade ett fåtal barn med annan etnicitet, samt förskolorna i innerstaden och de som ligger en bit utanför.

4.1 Presentation av förskolorna och pedagogerna

I resultatet och analysen benämns de olika respondenterna som pedagog A-E, då det var en pedagog från vardera förskola som svarade på frågorna.

Pedagog A befann sig på en privat förskola i innerstaden där det endast fanns ett fåtal barn med annan etnicitet.

Pedagog B befann sig på en förskola en bit utanför centrum där det endast fanns ett fåtal barn med annan etnicitet.

Pedagog C befann sig på en förskola i innerstaden som var mångkulturell.

Pedagog D befann sig på en förskola en bit utanför centrum där det endast fanns ett fåtal barn med annan etnicitet.

Pedagog E befann sig på en förskola en bit utanför centrum där det endast fanns ett fåtal barn av annan etnicitet.

Pedagog F är pilotintervjun, och befann sig i innerstaden på en mångkulturell förskola.

4.2 Presentation av resultat och analys.

Resultat och analys utav frågorna presenteras var för sig, därefter ställdes frågorna emot varandra för att analysera fram ett resultat. Avslutningsvis knöts personalens arbetssätt och tankar kring ämnet ihop med anknytningsteorin.

4.2.1 Barn med separerade föräldrar

Intervjun inleddes med att fråga om det fanns några barn som levde med separerade föräldrar i barngruppen eller om personalen hade erfarenhet sedan tidigare av barn med separerade föräldrar. Pedagog A svarade att de just nu inte hade några, men har haft de tre senaste åren. Medan pedagog B valde att inte svara på den frågan, men påpekade att de hade erfarenhet sedan tidigare. Pedagog C, D och E svarade att de hade mellan två och fyra barn som levde i förändrade familjekonstellationer. Medan pedagog F svarade att de hade tio barn med separerade föräldrar. Här kan ses olikheter mellan den privata förskolan och en av förskolorna som är mångkulturell, även om båda tillhör den centrala delen av staden. Pedagogen på den privata förskolan valde att endast lyfta ett gammalt specifikt fall, något som kan tolkas som att det är ovanligt att det förekom barn med separerade föräldrar på deras förskola. Däremot på en utav de mångkulturella förskolorna som hade tio fall, något som de själva påpekade var det inte något ovanligt på deras förskola. Även här kan ses en tendens på olikheter mellan den privata förskolan där föräldrarna aktivt sökt sig till en speciell förskola med specifik inriktning där läget sällan har någon betydelse och på den kommunala förskolan där föräldern är garanterad en plats till barnet och oftast får en plats i sitt närområde eller på väg till jobbet, och läget oftast har en större betydelse än förskolans inriktning. Två utav olikheterna var att

den privata förskolan inte har några barn med separerade föräldrar och få med annan etnicitet medan den kommunala förskolan har tio barn med separerade föräldrar och är mångkulturell.

4.2.2 Barns påverkan vid en separation

”Sen ibland så eftersom vi har detta område där vi är, så ibland så är dom det på pappret, separerade, men inte i verkligheten, och då är det ju inte konstigt att man inte märker något...” (Pedagog F)

På frågan om hur arbetslaget ansåg att barnet blir påverkat vid en separation svarade pedagog A som valde att lyfta ett specifikt fall där hon menade att det inte syntes så mycket på barnet, men med åren kunde personalen märka att hon inte fick någon helhet eftersom flickan pendlade mellan två förskolor beroende på om hon var hos mamman eller pappan. Utöver det fallet kunde inte pedagog A se någon speciell förändring på barn med separerade föräldrar. Pedagog B, C, D, E samt F svarade att det var väldigt individuellt och att det kunde spela stor roll beroende på hur föräldrarna hanterade och delgav barnen om den nya situationen som uppstått. Samtidigt menade pedagog F att på deras förskola med deras läge kunde det ibland endast vara på pappret som föräldrarna var skilda och vid de tillfällena märktes det inget på barnen. Samtliga pedagoger förutom pedagog A nämnde att det oftast märktes på barnet genom att beteendet blev förändrat till exempelvis, ängslighet, aggressivitet, fundersamhet samt att barnet kunde bli mer beroende utav närhet från personalen, något pedagogerna menade kunde bero på hur och om föräldrarna öppet hanterade sina konflikter och känslor till den andre föräldern inför barnet. Här kan skönjas att personalen upplevde att föräldrarnas sätt att hantera separationen hade en betydande roll för barnens känslomässiga påverkan och utveckling. Men pedagog F menade att ibland märktes det inte alls på deras barn, något som personalen själva förklarade med att en del föräldrar inte levde som separerade, utan endast på pappret. Samtidigt poängterade pedagog F att det fanns barn som saknade fäder helt och aldrig levt tillsammans med dem, och därför inte kände någon saknad efter dem. Antalet barn med separerade föräldrar i verksamheten verkade inte ha någon större betydelse för hur personalen uppfattade barns förändrade beteende. Förutom en tendens till olikhet i svaren mellan pedagog A som inte hade några barn med separerade

föräldrar för tillfället och resterande pedagoger som hade ett flertal fall och oftast såg ett förändrat beteende vare sig föräldrarna är vänner eller inte. Medan pedagog A inte märkte någon större skillnad på beteendet, förutom i det fall där hon valde att lyfta flickan som gick på två olika förskolor, något som pedagog A såg som en förklaring till det förändrade beteende som sedan skedde med flickan.

4.2.3 Hur väljer arbetslaget att lyfta barn med separerade föräldrar?

”Kommer det upp frågor så besvarar vi ju dem naturligtvis och ibland man säger som nu i sagoböckerna och sånt här va det, de e ofta det e, e barn bara lever med en förälder eller nått sånt där och det är, jag har aldrig varit med om att något barn har reagerat på något”. (Pedagog C)

Vi valde sedan att lyfta hur arbetslaget arbetar med barngruppen med utgångspunkt på olika familjekonstellationer. Pedagog A menade att de inte lyfte det på något speciellt sätt, endast om det kom upp naturligt. Resterande pedagoger menade att de lyfte frågan vid behov och om en situation uppstod, till exempel i en bok så talade man vidare om det, men pedagog D drog sig till minnes att de hade gjort ett familjetråd där barnen hade fått sätta upp sin familj, biologisk som nykonstruerad. Här kunde ses likheter mellan pedagogernas svar då alla lyfte frågan vid behov, men en liten skillnad kunde anas då pedagog A endast lyfte frågan om barnen tar upp den medan de resterande pedagogerna lyfte det om de kände att behovet fanns. I denna fråga kunde det anas att pedagog A:s erfarenhet utav barn med separerade föräldrar inte var lika stort som resterande pedagogers, då hon själv sade att de för tillfället inte hade några barn med separerade föräldrar på förskolan och sällan hade det, därför stötte hon kanske inte på något behov från sin nuvarande barngrupps sida.

4.2.4 Personalens bemötande gentemot föräldrarna

”Ja, finns inga mallar, det är individuellt det också. Jag har varit med om va jaa trösta, och jag har varit med om att bli arg på föräldrar, nu pratar jag alltså, jag har jobbat i många år, och jag har alltså mmmm skällt ut föräldrar som pratar, ja illa om varandra, just med tanke på för barnen skull, då får man ju utgå ifrån att det är för barnen skull”. (Pedagog B)

Sedan tittades det närmre på hur personalen sade sig bemöta föräldrarna till barn i separerade familjer. Samtliga pedagoger menade att en central punkt i bemötandet med föräldrarna är att alla ska erbjudas samma information. Pedagog B och E lyfte att personalen kunde ha en betydande roll för föräldern att samtala om familjens separation. Pedagogerna menade att det lätt blev att man tog på sig den tröstande rollen, men att de gjorde det för barnets bästa och inte föräldrarnas. Pedagog C menade i likhet med pedagog B och E att det var lätt att bli ett ”bollplank” till föräldrarna när de vill prata av sig om svårigheterna, vilket hon menade kan bero på att om man jobbade i det här yrket hade man oftast stor empatisk förmåga. Därför menade pedagog C att det var lätt att gå utanför sin yrkesroll, hon hade därför valt att erbjuda föräldrarna telefonnummer till olika samtalsterapeuter. Pedagog D menade att det var viktigt att inte ta ställning för någon förälder, om det inte handlade om besöksförbud då man måste ta ställning, samtidigt menade pedagog D att personalen arbetade för att barnen skulle ha det så bra som möjligt, barnen skulle alltid komma först. Samtliga pedagoger erbjöd dubbla utvecklingssamtal till föräldrarna men såg helst i första hand att båda föräldrarna kom samtidigt, i de fall där det var omöjligt erbjöds dubbelt. Pedagog F lyfte dock att de ansåg att det borde vara ett krav på föräldrarna att de skulle komma tillsammans då det var för barnens skull man har utvecklingssamtalen. I denna fråga kunde många likheter ses mellan de olika pedagogernas beskrivning av bemötandet av föräldrarna, vare sig de var separerade eller inte, då pedagogerna menade att alla skulle behandlas lika och alla hade rätt till samma information. Däremot var inte alla lika eniga om hur mycket man skulle stötta föräldrarna i deras separation då en del ansåg att det tog för mycket tid från barngruppen samt att det inte ingick i deras uppdrag som lärare. Medan en del tog på sig rollen som den tröstande och ansåg att de gjorde det för barnens bästa. Samtliga pedagoger menade också att det var viktigt att inte ta ställning för någon part, även om det kunde vara svårt i en del fall.

”Vi har alltid varit väldigt noga med att de ska få samma information dubbla lappar till exempel om man sätter upp information tex. protokoll från ett föräldramöte så ska det alltid vara lapp till båda föräldrarna man får vara extra noga att man inte berättar för den ena och tror att den andra får informationen så det har vi jobbat mycket med”.

(Pedagog A)

4.2.5 Arbetslagets tillräckliga kunskap?

”Ja det beror så klart på hur stor erfarenhet man har är man ung och grön och kanske inte har jobbat så länge ja då kan det ju va svårt för visa de vet jag att en del har sagt när de är nya att det kan va svårt att möta föräldrarna i såna situationer och barnen också. Men det ända man kan göra är att lyssna och vara till hands för dom”. (Pedagog D)

Avslutade fråga var om arbetslaget ansåg att de hade tillräckligt med kunskap för att bemöta barnen i för dem en ny familjekonstellation. Pedagog B poängterade att personalen inte hade någon teoretisk utbildning angående bemötandet mot barn till separerade föräldrar, däremot menade hon att det var något man fick lyfta i arbetslaget om man behövde. Pedagog E svarar att de inte alltid hade tillräckligt med kunskap, men hade stor tillgång till specialpedagog på förskolan för att få verktyg för att kunna möta barnen, dock hade de ingen hjälp för att möta föräldrarna. Pedagog F menade att personalen hade kunskap att bemöta barnen vid en ”normal skilsmässa” men i de svårare fallen kunde personalen känna att de saknade kunskap, ibland berättade inte föräldrarna att de hade separerat och då hade personalen ingen chans att bemöta barnen på bästa sätt. Men pedagog F menade också att personalen inte alltid hade kunskapen att bemöta barn som till exempel levde med skyddad identitet, men då hade personalen kunnat vända sig till chefen och en handlingsplan hade utfärdats. Då det inte är så vanligt med skyddad identitet menade pedagog F att det är lätt att glömma hur man skulle agera vid ett sådant tillfälle. Samtidigt menade pedagog F att i de fall där föräldrarna talade illa om varandra och personalen oftast bara fick träffa den ena parten var det lätta att skapa sig en bild utav den andre föräldern som då inte hade en chans att försvara sig. I de här situationerna kunde det vara svårt att hålla sig opartisk, men pedagogen menade att det inte var personalens uppdrag att lösa familjeproblem. Pedagog A, C och D

menade att de hade tillräckligt med kunskap för att möta föräldrarna, dock menade pedagog D att det kunde bero på hur lång erfarenhet personalen hade och om man var nyutbildad menade pedagog D att de ofta kunde osäkrare. Även pedagog B menade att det handlade om livskunskap i bemötandet och sade att hon inte trodde att pedagogerna på hennes förskola hade tillräckligt med erfarenhet. Samtliga pedagoger saknade teoretisk utbildning för att bemöta barn till separerade föräldrar, däremot ansåg pedagogerna att den samlade kunskapen i arbetslaget kunde hjälpa dem att bemöta barn i ”normala” separationer, medan i svårare fall kunde de känna att de saknade kunskapen. Pedagog A ansåg att hon inte saknade kunskapen men samtidigt visade resultatet att hon vid tillfället inte hade barn med separerade föräldrar och ställdes därför inte inför utmaningen. Hon menade däremot att vid behov kunde man läsa sig till den kunskapen och bemöta föräldrarna med frågor om hur de vill att arbetsgången ska se ut.

4.2.6 Olika familjekonstellationer, förändrat beteende?

”Asså som jag tänker på erfarenhet innan jag har haft så tänker jag ju på en pojke som blev var väldigt ängslig, där var det lite jobbigt mellan mamma och pappa där och det märkte på han, på honom märktes det tydligt, han behövde mycket mer närhet än att sitta i knäet och jaa, blev liksom ängligare, man fick lägga lite mer tid där på just såna saker”. (Pedagog C)

Vi bestämde oss för att titta djupare på om arbetslaget kunde se något förändrat beteende hos barn med separerade föräldrar samt hur de arbetade med olika familjekonstellationer i barngruppen. En slutsats som kunde dras var att de flesta pedagogerna kunde se ett förändrat beteende hos barnen men däremot lyfte inte personalen olika familjekonstellationer på ett planerat sätt i verksamheten, om inte behovet uppstod. Fast alla pedagoger till stor del såg ett förändrat beteende på barn till separerade föräldrar använde sig personalen ändå inte utav några artefakter i sitt arbete, som till exempel en sagobok om familjeförhållanden i ett planerat arbete, som kunde ha underlättat bearbetningen för barnen i vardagen. Samtidigt sade sig personalen ha tillräckligt med kunskap för att möta barnen. Här ställde vi oss undrande till

varför man inte valde att använda sig utav sina kunskaper i vardagen om olika familjekonstellationer, som pedagogerna uttryckte sig besitta.

4.2.7 Barn med separerade föräldrar kontra arbetslagets kunskaper

När vi tittade närmare på hur många barn som lever med separerade föräldrar som fanns i barngruppen och om pedagogerna ansåg att de har tillräckligt med kunskap kunde det skönjas en del brister, då pedagog A svarade att hon inte hade några fall, samtidigt som hon ansåg att hon hade tillräckligt med kunskap, undrade vi hur hon kunde styrka det, då en del utav de pedagoger som hade barn med separerade föräldrar menade att de saknade kunskap i de lite svårare fallen där föräldrarna inte är vänner.

4.2.8 Arbetslagets bemötande till barnen och föräldrarna

”nähä det har vi faktiskt aldrig pratat om. Det har jag aldrig tänkt på, men det kan man ju klart göra. Det finns ju många olika mammor och mammor pappor och pappor. Nä det har vi aldrig gjort, det ska jag inte säga”. (Pedagog A)

Här kan ses likheter i personalens bemötande av föräldrarna och barnen då samtliga mötte föräldrar och barns behov vid eventuella situationer som kunde uppstå. Alla pedagoger utom A menade att de lyfte barnens behov när pedagogerna såg att det behövdes eller när barnen själv tog upp det, pedagog A poängterade att de varken lyfte olika familjekonstellationer eller tog upp frågan om inte barnen själva gjorde det. Trots detta menade pedagog A att föräldrakontakten var av betydelse och därför såg till föräldrarnas behov precis som resterande pedagoger menade att de gjorde. Då pedagog A inte har några barn med separerade föräldrar menar vi att hennes erfarenhet utav barn med separerade föräldrar kan påverka hennes arbete med barngruppen och att hon därför valde att inte lyfta olika familjekonstellationer då de inte existerade på förskolan för närvarande. Däremot hade

föräldrakontakten i de enskilda fallen hon haft, inte varit några konstigheter och hon bemötte föräldrarna som vilka föräldrar som helst. En skillnad som kan ses mellan pedagog A:s bemötande då hon endast tog upp de praktiska aspekterna i samarbetet med föräldrarna medan pedagog B, C, D, E och F tog upp den känslomässiga aspekten i föräldrarelationen. Samtidigt som de lyfte att de gärna lyssnade och stöttade för barnets bästa, men menade att det egentligen inte var deras uppdrag att reda ut familjeproblemen, och därför rekommenderade föräldrarna att söka hjälp hos personer med rätt yrkeserfarenhet.

4.2.9 Personalens kunskaper kontra olika familjekonstellationer

”Ehh, Nej inte alltid, i dom enkla fallen av separationer då känner jag mig tillfreds men det kan komma till dom fall där man behöver expert hjälp, ohh då har vi en specialpedagog som är knuten till stället, som jag då kan få verktyg av att arbeta med, för barnets skull”.

(Pedagog E)

Samtliga pedagoger ansåg att de tillsammans i arbetslaget hade tillräckligt med kunskap för att bemöta barn med separerade föräldrar i en ”normal” separation. Trots det var det ingen pedagog som valde att lyfta olika familjekonstellationer i det planerade arbetet i verksamheten. Däremot poängterade pedagog F att eftersom det var så pass vanligt med barn till separerade föräldrar i barngruppen var det inget konstigt för barnen och pedagogerna samtalande ofta om det i verksamheten, dock inte så planerat. Några utav pedagogerna tog upp att de saknade kunskap till de svårare fallen men menade att de kunde få hjälp och stöd utav specialpedagoger som var kopplade till förskolan, samt pedagogerna kunde söka sig till förskolechefen för att få vidare hjälp och eventuella handlingsplaner utfärdade. Det kan tilläggas att pedagog B och E var de enda pedagoger som poängterade att de inte hade någon teoretisk utbildning för att möta barnen, något som de saknade.

4.2.10 Förskolepersonalens arbetssätt och anknytningsteorin

Samtliga pedagoger förutom pedagog A menade att barnen ofta kunde bli mer beroende utav närheten till personalen på förskolan då föräldrarna separerade men också hur föräldrarna skötte situationen påverkade barnen. Vi kan här dra paralleller kan dras till anknytningsteorin där Bowlby i Broberg med flera (2008) menar att bryts tryggheten för barnen i deras anknytning skaffar sig barnet ett komplement som i en del fall kan vara förskolepersonalen, då de oftast träffar barnen stora delar av dagen. Barn som varit med om en separation mellan sina föräldrar och varit ifrån den ena föräldern en längre stund kan drabbas utav separationsångest menar Jarrat (1994) något som kunde kopplas till studien där samtliga pedagoger förutom pedagog A såg ett förändrat beteende exempelvis aggressivitet, ängslighet, inbundenhet och funderasamt hos barnen som upplevt en separation mellan sina föräldrar. Trots de stora förändringarna för barnet vid en separation agerade samtliga pedagoger endast vid behov förutom pedagog A som endast agerade när frågan uppstod från barnet. Samtliga pedagoger i studien menade att man arbetade för barnets bästa och att tryggheten var en viktig faktor i arbetet, men pedagogerna menade även att förskolan skulle vara en frizon för barnet där båda föräldrarna var lika värda. Här kan skönjas likheter i anknytningsteorin och pedagogernas arbete ute på förskolorna då pedagogerna arbetade efter att skapa trygghet för barnen och anknytningsteorin tyder på att trygghet är viktigt för barnets utveckling.

4.3 Sammanfattning av resultat och analys

I resultatet av analysen kan det anas hur förskolepersonalen bemöter barn med separerade föräldrar i verksamheten. Då frågeformulering löd: Hur beskriver förskolans personal sitt bemötande till barn med separerade föräldrar? Det kan ses tendenser på att pedagogerna endast arbetade aktivt med att lyfta olika familjekonstellationer vid de tillfällen då barnen lyfte det eller då personalen såg att det fanns ett behov utav det. En annan tendens som kunde ses var att personalen var väl medvetna om vikten att behålla en god föräldrakontakt till båda parter och därmed inte bli partiska, allt för barnets bästa. I resultatet kan det också skönjas att personalen ansåg sig besitta tillräckligt med kunskap för att bemöta barn med separerade föräldrar, vare sig det fanns några barn i gruppen eller inte med separerade föräldrar. Studien

visade också tendenser på att det var behovet som styrde personalens bemötande mot barn och föräldrar, och i de fall där föräldrarna var vänner såg personalen inga större problem för sitt bemötande. I resultatet framkom också att samtliga pedagoger arbetade utefter anknytningsteorin då de hade fokus på barnets bästa och skapa trygghet.

5 DISKUSSION

Syftet med studien var att få en insikt i hur förskolepersonalen beskriver sitt bemötande till barn med separerade föräldrar för att få en insikt i hur personalen arbetar med frågan i verksamheten. I följande avsnitt kommer vi att diskutera för- och nackdelar med vår undersökningsmetod.

5.1. Metoddiskussion

Innan studien började antog vi att personalen på förskolorna arbetade mer kontinuerligt och övergripande med olika familjekonstellationer i verksamheten och att personalen lade större vikt vid val av artefakter för att visa på olika sätt att leva, exempelvis val av böcker, lekar och samtal. Men undersökningen har uppmärksammat att det inte förekom i så stor omfattning som förväntat, då personalen endast arbetade med frågan vid behov.

Beslutet som fattades om vilka som skulle bli studiens respondenter, var rätt val av grupp, då det var förskolans personal som valdes och det var hos dem vi kunde få svaren eftersom det var de som besitter kunskapen om hur personalen arbetar och därmed lättare kunde få fram korrekt information. En nackdel kunde vara att personalen förskönade svaren då det kunde vara ett känsligt ämne att ifrågasätta en personals arbete, en annan nackdel kunde vara att intervjuaren omedvetet påverkade respondenten så att svaren förvrängdes till intervjuarens fördel, något vi var medvetna om som kan ske vid intervju (Bell, 2006).

Förskolorna som kontaktades inför intervjun var slumpmässigt utvalda. Det visade sig att en utav de sex förskolorna var en privat och resterande var kommunala. Den privata förskola gav en del avvikande svar gentemot de kommunala, något som gjort att vi nu i efterhand kunnat se fördelen med är att göra ett medvetet val, då det hade varit intressant att få åsikter från fler privata förskolor, för att se om det hade funnits likheter mellan dem. Väl medvetna om att resultaten kunnat se annorlunda ut om valet av förskolorna skett genom specifika val, exempelvis endast mångkulturella förskolor eller endast privata förskolor, men svaren borde ändå inte ha skiljt sig mycket åt. För studien gjordes ett medvetet val, vilket var att välja att

studien skulle baseras på tre förskolor i innerstaden och tre utanför centrum för att få ett så generellt material som möjligt att utgå ifrån, för att sedan slumpvis välja ut vilka förskolor som skulle kontaktas genom lottning.

För att prova intervjufrågor besöktes en utav de valda förskolorna som var tänkt för att endast användas som ett test. Men då svaren som gavs var så spännande och tillförde intressant information bestämdes det att även pilotintervjun skulle räknas in bland de andra intervjuerna. Vid testintervjun gavs även möjlighet till att samtala med arbetslaget efteråt och då upptäcktes det någon felformulering i frågorna och någon fråga var svårtolkad för respondenterna. Därefter omformulerades intervjumallen något. Till studien beslöt vi oss för att genomföra intervjuer istället för en enkätundersökning då det är lättare att gå djupare in på frågorna (Denscombe, 2010).

Reliabiliteten i undersökningen anses vara så pass trolig att den är genomförbar igen med ett likvärdigt resultat, då samma frågor ställts till personalen på förskolorna och hela arbetslaget har varit delaktiga i det gemensamma svaret. Språket i frågorna var anpassat till personal inom förskolan så att de lätt kunde förstå och besvara frågorna därefter. För att få ett så tillförlitligt urval som möjligt genomfördes sex intervjuer på sex olika ställen (Denscombe, 2010).

Bemötandet på förskolorna blev trevligt och positivt då det började med att kontakt togs med personalen genom att ringa och ställa frågan om de ville delta i undersökningen. Frågorna skickades ut i förväg eftersom de skulle diskuteras med arbetslaget inför intervjun, något som upplevdes positivt av respondenterna. Väl på förskolorna tog sig personalen tid till att visa oss runt innan det var dags för själva intervjun. Något som var uppskattat från vår sida, då vi upptog deras tid ifrån barngruppen. En fördel med att vi gjorde en intervju var att vi fick ett 100 % deltagande (Denscombe, 2010). Eftersom vi både skickade ut ett informationsbrev innan och närvarade vid intervjun hade vi möjlighet att informera om studiens innehåll och syfte samt respondenternas anonymitet och deras valmöjlighet till att delta (Vetenskapsrådet, 2002). Vi valde att presentera pedagogerna och deras förskolor och namnge dem med bokstäver från A till F, allt för att behålla deras anonymitet samt för att läsaren lättare ska kunna följa med i resonemanget. Genom att sammanställa resultat och analys i en löpande text blev avsnittet lättöverskådligt.

En nackdel med att använda diktafon kan vara att respondenterna blir hämmade i sina svar, dels då de är medvetna om att ljudupptagningen kommer att bevaras samt att allt de säger granskas. Då vi upplevde att när diktafonen var avstängd och intervjun var över har respondenterna varit mer frispråkliga och gärna pratat vidare om ämnet med en lättare ton. Intressanta diskussioner har då uppkommit, men tyvärr något som inte har kunnat användas i studien. Alltså har inte samtalen efteråt påverkat resultatet någonting då vi helt bortsett från samtalen och endast använt svaren på ljudupptagningen.

5.2 Resultatdiskussion

I studien om hur förskolepersonalen beskrev sitt bemötande till barn med separerade föräldrar kan tendenser skönjas på att personalen bemöter barnen efter deras behov och inte övergripande i verksamheten. I likhet med Bøge och Dige (2006) menar vi att det är personalens ansvar att vara lyhörda för barnen och att upprätthålla kommunikationen med barnet om dess situation. Även om barnen inte visar något större behov utav att samtala om separationen bör personalen bjuda in till samtal då barn kan behöva sätta ord på sina känslor för att bearbetningsprocessen ska gå lättare framåt (Iwarsson, 2007). Haglund (2007) menar precis som Bøge och Dige (2006) att barn behöver stöd och möjlighet till bearbetning eftersom hon anser att barnet har en sorgprocess efter föräldrarnas separation. En anledning till ett hinder för personalen till att möta barnets behov kan enligt Hindberg (2004) vara förskolans stora barngrupper, vilket kan leda till tidsbrist för samtal med barnen. Detta var dock inte något som någon av respondenterna i studien valde att lyfta. Bellmann och Schmidt-Skriv (2009) menar att barn lätt kan stänga inne sina känslor i början utav föräldrarnas separation, något som sedan kan leda till förändrat beteende i form av utåtagerande. Det är viktigt att personalen ständigt håller en kommunikation med barnen för att på så sätt lättare kunna fånga upp och möta barnen tidigare än när situationen uppstår. I vår undersökning kan det skönjas att personalen endast möter barnet när barnet själv visar tendenser på ett behov.

De flesta barn i Sverige tillbringar en stor del utav sin tid på förskolan, för att den tiden ska bli så trygg som möjligt för barnen är det viktigt att personalen håller fasta rutiner och att samarbetet med föräldrarna fungerar väl (Socialstyrelsen, 2003). Öberg och Öberg (1994) menar att förskolepersonalen ska hålla en professionell yrkesroll och inte ta parti för någon

utav föräldrarna, här kan ses likheter med vår studie där samtliga respondenter menar att det är viktigt att behandla alla föräldrar lika dessutom att alla har rätt till samma information och möten. Däremot skiljer sig personalens arbetsätt gentemot föräldrarna beroende på hur mycket personalen själva väljer att emotionellt och tidsmässigt engagera sig i föräldrarnas situation. Hindberg (2004) menar att förskolan ska vara ett komplement till hemmet och här poängterar Liljegren (2000) vikten utav ett gott samarbete mellan vårdnadshavarna och förskolepersonalen, då hon menar att ett positivt bemötande från personalen kan gagna barnet när föräldrarna har det svårt. Här kan dras paralleller till vår studie där några av pedagogerna menar att de ibland kan bli en stöttande person till föräldrarna, men de poängterar att de gör det i första hand för barnets bästa och inte för förälderns välmående. Samtidigt uttrycker några pedagogerna sin oro över att bli utbrända när de tar på sig ett uppdrag som inte tillhör deras yrkesroll och inte har kompetens för. Här menar Andersson (2003) att pedagoger kan ha svårigheter i samarbetet med föräldrarna, då pedagogen oftare kommer i kontakt med konflikter som är relaterade till hemmet och därmed har också kravet på pedagogerna ökat i dagens samhälle. Våra respondenter menar att vid ”normal” separation ser de inga svårigheter i att hantera den eller att barnen inte reagerar så mycket så länge föräldrarna är vänner och samarbetar. Men Ekblom (2008) menar att vid en svårare separation eller pågående process kan barnen komma i kläm då föräldrarna har gemensam vårdnad och måste vara överens om alla beslut som rör barnet. Om en förälder motsätter sig hjälp utav exempelvis barnpsykiatri till sitt barn, nekas barnet och mister därmed också hjälpen. Samtidigt kan barnet också nekas stöd utav socialtjänsten, något som barnet kan far illa av. Vi undrar då om det verkligen var för barnets bästa i fallet med flickan som fick gå på två olika förskolor, beroende på om hon var hos mamma eller pappa? Då det förekom en tvist mellan föräldrarna, och flickan inte hade någon fast trygg punkt undrar vi hur förskolepersonalen kan underlätta för flickans bästa. En risk med gemensam vårdnad med konflikter kan äventyra barnets bästa då fokus hamnar på föräldrarnas viljor och konflikt istället. Vi undrar då, var bor barnet? Är det alltid det bästa för barnet att bo växelvis hos föräldrarna då barnets boende ska baseras på barnets bästa (SOU, 2005:43). Då flickan ständigt behövde ryckas mellan två olika städer med olika vänner och förskolor, kan man undra om man verkligen ser till barnets bästa då? SOU (2005:43) menar att barns intressen och sociala kontakter inte ska brytas för att växelvis boende ska vara bra för barnet. Något som styrks utav Jarrat (1994) som anser att en fortsatt kontinuitet i vardagen när familjen har splittrast är av största vikt för barnets välbefinnande. Men i Ahlbergs (2008) avhandling framkommer att barnen upplevt att det måste skapas nya relationer till sina föräldrar för att inte längre se dem som en homogen grupp, men de unga vuxna berättade

också att de känslomässigt knöt bandet närmare modern. I vår studies resultat kunde tendenser skönjas på att samtliga pedagoger arbetade efter barnets behov och för att skapa en trygghet för barnen. Jarrat (1994) menar också att barnet måste vara medveten om att det inte är barnets fel att föräldrarna separerar samt att det är av största vikt för barnet att veta när den får träffa eller ha möjlighet att kontakta den andre föräldern. Här kan dras en liknelse till pojken på vår praktikplast vars föräldrar valde att inte ha kontakt med varandra och överlämning skedde via skolan. I situationer som denna kan det vara en fara med barnets utveckling då Bowlby i Broberg med flera (2008) menar att föräldrarnas relation till varandra har en betydande roll för barnets utveckling. Däremot visar Ängarnes- Lindbergs (2010) avhandling tendenser på att man som vuxen inte har sämre psykisk hälsa då man upplevt en separation mellan sina föräldrar i barndomen.

Socialstyrelsen (2003) menar att föräldrar besitter kunskapen om sina barn och menar därför att föräldrakontakten är av stor vikt för att barnen ska finna sig tillrätta på förskolan och personalen ska kunna utgå ifrån barnets behov. Här styrker Abrahamsen (1999) vikten utav förskolepersonalens bemötande gentemot barnet då föräldrarna inte finns närvarande för stunden och barnet är i behov utav en trygg och närvarande person. Bowlbys forskning i Broberg (2008) visar tendenser på att barn anknyter till sina omvårdnadspersoner redan vid födseln, och därmed riskerar barnen att vid en eventuell separation mellan föräldrarna drabbas utav försenad utveckling då barnen känner att de mister sin trygghet. Vid separationer från tryggheten söker barnet hellre tröst hos ett gosedjur än hos en främmande vuxen. Jarrat (1994) styrker även att separationsångest kan bli en följd i ledet då barnen blir av med sin trygghet. Här kan dras likheter till vår studie som visade på att pedagogerna ofta upplevde att barnet blev mer beroende utav närhet vid en separation, men även att barnet kunde visa det genom ett utåtagerande beteende, eller att barnet blev mer tillbakadraget.

Statistiska Centralbyråns (2010-07-09) rapport visade att ca 48 500 barn levde med separerade föräldrar år 2008, dock visade vår undersökning att det inte stämde överens med verkligheten då det fanns barn på en utav respondenters förskola där föräldrarna som endast var separerade på pappret, men levde tillsammans. I respondentens berättelse och kroppsspråk så kunde det anas att det inte var något enstaka fall hon talade om. Och då är det inte så konstigt om personalen inte ser någon förändring på barnen i samband med separationer. Då de flesta respondenter kunde urskilja ett förändrat beteende hos barn med separerade föräldrar menar vi att i likhet med Ablow med flera (2009) samt Jarrat (1994) att det är viktigt att vara

medveten om att barnen kan ta på sig skulden för föräldrarnas separation och barnet därav kan bli utåtagerande eller inåtvända. I de fall där personalen inte kunde se något förändrat beteende och föräldrarnas levnadsförhållande inte stämde överens med informationen som förskolan fått, kan det vara svårt att bjuda in barnet att berätta om sin nya livssituation något som Bøge och Dige (2006) menar att man bör arbeta aktivt med, men i dessa fall finns det ingen ny situation för barnen när det endast är separation mellan föräldrarna på pappret.

I resultatet kunde det urskiljas att personalen lade stor vikt vid det praktiska i föräldrakontakten, till exempel information och bemötande, då personalen poängterade att de var noga med att behandla alla föräldrar lika. En parallell som kan dras till Erikssons (2007) avhandling där hon menar att barn har rätt och behov till båda sina föräldrar. I studien kan man skönja en tendens på att pedagogernas förhållningssätt till föräldrarna var anpassade efter att skapa en frizon för barnen där ingen förälder baktalades. Betydelsen syns även i forskarnas material då både Öberg och Öberg (1994) samt Socialstyrelsen (2003) menar att förskolan ska vara en neutral zon för barnet samt att personalen inte ska ta parti för någon förälder. Öberg och Öberg (1994) hävdar även att barnet inte ska behöva välja sida och favorisera någon utav föräldrarna.

5.2.1 Slutsats och framtida forskning

Av vår studie kan det ses tendenser på att barnens behov styr personalens bemötande och att samarbetet gentemot hemmet är av största vikt för barnets bästa. En bra föräldrakontakt kan resultera i ett bättre möte mellan personalen på förskolan och barnet då de ofta har mer insyn i barnets vardag. Då samtliga pedagoger uppgav att de saknade någon vidareutbildning inom området: bemötande av barn med separerade föräldrar, men ändå utgav sig för att kunna hantera barn i en ”normal” separation, menar vi att en konsekvens för yrkesrollen kan vara brist på kunskap som gör det svårare att bemöta barnen på bästa sätt, då alla separationer inte är ”normala”.

I arbetet med studien upplevde vi att det fanns ganska lite forskning inom området, något som en del forskare själva påpekade i sin litteratur. Trots bristerna i forskningen har vi funnit nyare material som har varit relevant för studien, men en nackdel med forskningen inom

området har varit att mycket utav forskningen som finns tillgänglig är förlegad och mer än 30 år gammal. Det skulle vara intressant att läsa framtida forskning som berör personalens bemötande ur barnens synvinkel, men det skulle även vara intressant att läsa om hur personalens bemötande påverkar barnens välbefinnande vid en separation.

6 SAMMANFATTNING

Syftet med studien var att få en uppfattning om hur personalen på förskolan beskrev sitt bemötande till barn med separerade föräldrar för att få en insikt om hur personalen arbetar med området. Examensarbetet baserade sig på en kvalitativ studie med intervjuer på sex olika förskolor i en större kommun där respondenternas svar om personalens bemötande analyserades. Resultatet visade på att personalen på förskolan inte arbetade aktivt med bemötande av olika familjekonstellationer i det planerade arbetet utan valde att lyfta det när de ansåg att behov uppstod. Däremot ansåg personalen att föräldrakontakten var oerhört viktigt för barnens välbefinnande och arbetade aktivt med de praktiska delarna i föräldrakontakten, medan en del utav respondenterna menade att den emotionella kontakten i bemötandet var viktigt, men några valde att dra gränsen tidigt då de ansåg att det inte tillhörde deras jobb, samtidigt som de menade att de saknade tid och kunskap om att bemöta föräldrarna på ett emotionellt plan i en svår situation. I det empiriska materialet kunde det ses ett samband mellan underökningen och författarnas forskning och dra en slutsats att förskolepersonalens bemötande har en betydande roll för barnets välbefinnande vid en separation mellan dess föräldrar. Samt att föräldrarnas kommunikation och samspel fungerar tillfredsställande för att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet.

Under studiens gång uppstod ett litet problem då det upptäcktes att barn med separerade föräldrar inte var ett välutforskat område, något vi fann underligt då det är så vanligt i dagens samhälle, men samtidigt har vi funnit forskning som styrker vårt ämne.

7 REFERENSER

Ablow, J. C. Measelle, J.R. Cowan, P. A. Cowan, C. P. (2009) Linking marital conflict and children's adjustment: The role of young children's perceptions. *Journal of Family Psychology*. Volume 23. Issue 4.

Abrahamsen, G. (1999). *Det nödvändiga samspelet*. Lund: Studentlitteratur.

Ahlberg, J. (2008). *Efter kärnfamiljen: Familjepraktiker efter skilsmässa*. Örebro: Örebro Universitet.

Andersson, I. (2003). *Samverkan: För barn som behöver*. Jönköping: HLS.

Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Bellmann, W. Schmidt-DSkriv, U. (2009). Mother- child interaction following marital separation: A longitudinal observation study. *Journal of Europeiska Psykolog*. Volume 14. Issue 4.

Broberg, A. Mothander, R. P. Granqvist, P. Ivarsson, T. (2008). *Anknytning i praktiken: Tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bøge, P. Dige, J. (2006). *Möta barn i sorg*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio.

Denscomne, M. (2010). *Forskningshandboken – För småskalliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Hindberg, B. (2004). *Se till mig som liten är: Hälsa, utveckling och kvalitet i förskolan*. Stockholm: Allmänna Barnhuset.

Eriksson, M. (2007). [Diss] *I skuggan av pappa: Familjerätten och hanteringen av fäders våld*. Stehag: Gondolin.

Iwarsson, P. (2007). *Samtal med barn och ungdomar*. Stockholm: Gothia.

Jarratt, C. J. (1994). *Barn som sörjer: Att hjälpa barn att klara av separationer och förluster*. Göteborg: Slussens.

Liljegren, B. (2000). *Elever i svårigheter: Familjen och skolan i samspel*. Lund: Studentlitteratur.

Lundtröm, K. (2009). *Växelvis boende ökar bland skilsmässobarn*. I *Välfärd*: 2009: 4.

Socialstyrelsen. (2003). *Växelvis boende: Att bo hos både pappa och mamma fast de inte bor tillsammans*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU. (2008:131). *Föräldrastöd – en vinst för alla*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplanen för förskolan: Lpfö98 (reviderad 2010)*. Stockholm: Fritzes.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Ängarne- Lindberg, T. (2010). *Grown-up children of divorce: experiences and health*. Lindköping: Lindköpings universitet.

Öberg, B. Öberg, G. (1994). *När föräldrar skiljs: Om relationer och separationer*. Stockholm: Liber.

7.1 Elektroniska referenser

Ekbohm, I. (2008). *Barn i föräldrars fokus. Rädna barnen*.

<http://resourcecentre.savethechildren.se/content/library/documents/barn-i->

[f%C3%B6r%C3%A4ldrars-fokus-en-utbildning-f%C3%B6r-mammor-och-pappor-som-befinner-s](#) (2011-11-29, 09:43)

FN:s Barnkonvention.

<http://www.barnensraddningsark.com/fn-barnkonvention.shtml> (2011-11-17, 12:20)

Haglund, M. (2007) *I skilda världar: Berns upplevelser av skilsmässa – en enkätundersökning*. Rädda barnen.

<http://resourcecentre.savethechildren.se/content/library/documents/i-skilda-v%C3%A4rldar-barns-upplevelser-av-skilsm%C3%A4ssa-%E2%80%93-en-enk%C3%A4tunders%C3%B6kning> (2011-11-23, 13:30)

Kihlbom, M. (2003) *Om små barns behov och utveckling*. Skolverket.

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/publikationer?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Bjsessionid%3DC6007910D098B9047E0B54F8646780D3%3Fm%3D17%26w%3DNATIVE%2528%2527title%2B%253D%2B%2527%2527O%2527%2527*%2527%2529 (2011-11-21, 10:55)

Nationalencyklopedin.

<http://www.ne.se.ezproxy.bibl.hkr.se/lang/k%C3%A4rnfamilj> (2011-11-16, 15:25)

SFS 1949:381 Föräldrabalk.

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1949:381> (2011-12-05, 09:38)

SOU. (2005:43) *Barnets bästa, föräldrarnas ansvar*.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/55/64/616cf651.pdf> (2011-11-17, 13:43)

Statistiska Centralbyrån .

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_27475.aspx (2011-11-16, 11:52)

Statistiska Centralbyrån.

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_27475.aspx (2011-11-24, 11:26)

Tv 4 Nyheterna.

www.nyheter.se/1.2081941/2011/04/04/antalet_vardnadstvister_okar_dramatiskt (2011-11-11, 11:11)

8 BILAGOR

Bilaga 1

Intervjumall

1. Har ni just nu i barngruppen barn som lever med skilda/ separerade föräldrar eller föräldrar i pågående process? Och i så fall hur många barn?
2. Om inte: Har ni haft barn med separerade föräldrar de senaste tre åren?
3. Hur anser ni i arbetslaget att barnet/ barnen påverkas vis en skilsmässa/ separation?
(Exempelvis förändrat beteende)
4. Lyfter ni i arbetslaget barn med separerade föräldrar i verksamheten?

(Med verksamheten menar vi: det dagliga arbetet med barngruppen)
5. Vid ja: Hur gör ni det?

Vid nej: Varför inte?
6. Hur bemöter ni föräldrarna till barn med separerade föräldrar?
7. Anser ni i arbetslaget att ni har tillräckligt med kunskap för att bemöta barnen i för dem en ny familjekonstellation?

Bilaga 2

Intervjumall — Reviderad

1. Har ni just nu i barngruppen barn som lever med skilda/ separerade föräldrar eller föräldrar i pågående process? Och i så fall hur många barn?
2. Om inte: Har ni haft barn med separerade föräldrar de senaste tre åren?
3. Hur anser ni i arbetslaget att barnet/ barnen påverkas vis en skilsmässa/ separation? (Exempelvis förändrat beteende)
4. Lyfter ni i arbetslaget barn med separerade föräldrar i verksamheten?

(Vi syftar då inte på att ett specifikt barn belyses utan att man samtalar om t ex. olika familjekonstellationer. Med verksamheten menar vi: det dagliga arbetet med barngruppen)
5. Vid ja: Hur gör ni det?

Vid nej: Varför inte?
6. Hur bemöter ni föräldrarna till barn med separerade föräldrar?
7. Anser ni i arbetslaget att ni har tillräckligt med kunskap för att bemöta barnen i för dem en ny familjekonstellation?

Bilaga 3

Till arbetslaget på förskolan...

Vi är två tjejer som går sista terminen på förskoleläraryrket på Kristianstad Högskola.

I vårt examensarbete kommer vi att fördjupa oss på: Hur bemöter förskolans personal barn med skilda föräldrar?

Vi skulle därför vara tacksamma om ni i arbetslaget vill hjälpa oss i vår undersökning och hjälpa oss att besvara våra frågor (se bilaga).

Vi önskar att ni tillsammans i arbetslaget funderar på frågorna innan vi kommer ut.

Med arbetslaget menar vi: alla ni som arbetar dagligen med barnen, tillsvidaranställda som långtidsvikariat.

Vid det bestämda datumet för vårt besök och intervju behöver vi endast en som representerar arbetslaget.

Intervjun kommer att spelas in på diktafon. Vi kommer att följa Vetenskapsrådets riktlinjer (2002) om Forskningsetiska principer.

- Konfidentialitetskravet, anonymitet för både förskola och arbetande där.
- Nyttjandekravet, materialet används endast i vårt examensarbete.
- Samtyckeskrav, intervjun får avbrytas när den intervjuade vill.

Med vänliga hälsningar

Emelie Hildinggren och Linda Olsson.